

Politikai vita a büntetésekről

Bató Szilvia: A „büntetési rendszer” átalakításának megjelenése Kossuth Lajos Pesti Hírlapjában (1841–1844)

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára 29.

Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2010, 230 p.

ISBN 978 9639650 61 9 / ISSN 1786 352X

Közismert a magyar büntetőjog-történeti szakirodalomban, hogy a reformkor liberális politikai nemzedékének látványos argumentációs fegyvere lett a rendi büntetőjog kritikája és a modernizáció követelése. Az ellenzék egyik szócsöve (különösen 1841–1844 között, amikor az országgyűlési szakbizottmány a büntető anyagi jog, a büntető perjog és a börtönügy törvényjavaslatainak munkálkodott) Kossuth *Pesti Hírlapja* volt, amely gyorsan és híven számolt be a reformtörekvésekről csakúgy, mint az ellenlépésekről. Aki a jelzett években a *Pesti Hírlapot* olvasta, egyszerre tájékozódott a büntetőjog-tudomány, a kodifikáció és a büntető gyakorlat külhoni alakulásáról, hazai fejleményeiről és a politikai harcok állásáról.

Bató Szilvia arra vállalkozott, hogy a magyar büntetőjogi gondolkodásnak egy igen fontos korszakát illusztrálva, annak kis metszetét szemügyre véve feltárja a „magyar tudományos transzfer” reformkori jellegzetességeit. A modern tudománytörténet által az információk, eszmék, ismeretek terjedésére mostanában oly sokat használt kifejezés önmagában üzeni a szerző témaválasztásának aktualitását. Mert hiszen jól tudjuk, szakmánkban az aktualitást leggyakrabban a kutatásfinanszírozás (jelen esetben a tudományos transzferkutatást útjára bocsátó s afelett esztendőket óta jótékonyan gyámkodó Max Planck Intitut) támogató ösztönzése biztosítja.

A vállalkozás első pillantásra meglehetősen korlátozott zónát érint: a reformkor néhány évét, s azon belül is a *Pesti Hírlap* híreit, értékeléseit és esszéit. A döntés helyénvaló, s meglehetősen nagy biztonsággal állítható: az elmélyülés lehetőségét messzemenően biztosította. A kitűzött feladat és annak térbeli, időbeli és dologi határai mértékletességről tanúskodnak. A szerző nem akarta az egész magyar büntetőjogot, büntetőjogi szakirodalmat és büntető praxist is bemutatni, szerény döntése nyomán viszont éppen ebben az irányban nyíltak meg lehetőségei. Ugyanis azzal, hogy célkitűzéseiben világosan megfogalmazta: Kossuth *Hírlapjára* koncentrálna kutatásait, elhárította a parttalanság veszélyét. Egyben azonban ügyes módszertani taktikával nyitva tartotta a lehetőségét annak, hogy

„kitekintsen”. Kitekintsen az egész magyar büntetőjogra, büntetőjogi szakirodalomra és büntető praxisra, csak immáron bírálhatatlan autonómiával. Ez a megközelítés föltöbb jót tett a tárgynak, színesítette a főtémát, de nem bontotta meg a mű szerkezetét. (A szerzőnek a mű konstrukcióját és tartalmi terjedelmét érintő, minden félreértést elhárító önkorlátozása világossá tette azt is, hogy nem kívánt foglalkozni sem a *Pesti Hírlap* szerkesztőségének belső kérdéseivel, műhelytitkaival, politikai történetével, sem a szövegkritikával, „az eredeti, tehát a cenzúrát megelőző szövegek helyreállításával”). Hasonlóképpen kizárta

vizsgálódási köréből az 1843. évi javaslatok elemzését, a büntetéstanon kívül eső büntetőjogi kérdéseket, a Széchenyi–Kossuth-vitát, s némely államok büntetőjogi viszonyait tükröző híradásokat. Aggályosan precíz szerkesztési kultúrájára jellemző a módszertani kérdések című fejezetegység keretében történő további lehatárolások és pontosítások sora.)

Így került sor a magyar büntetőjogi kodifikáció áttekintésére, mely szellemes, korrekt összefoglalása és értékelése az eddigi kutatásoknak. A szerző világos vonalvezetéssel ecseteli azt a szakmai folyamatot, melynek végeredményeképpen a büntetési célokra vonatkozó hagyományos felfogás megváltozott, magában a praxisban is enyhülést hozott, s melyben elkészülhetett a le-

gendás 1843. évi hármastörvénycsomag, amelynek polémiája lehetőséget adott a legkorszerűbb szaktudományos eszmék terjedésének, praxisba szivároztatásának, s a kodifikációs felfogás elterjedésének. Világossá téve, hogy a magyar társadalomfejlődés egyik legnagyobb modernizációs folyamatának keretébe illesztve kell és lehet csak vizsgálni a büntetőjog átalakulásának kérdését.

A szerző mondanójának kifejtésekor csokorba gyűjti azokat a meghatározó és a magyar jogtudományra oly jellemző sajátosságokat, amelyek a büntető jogtudomány lehetőségeit is megszábták. Így a római jog recepciójának hiányát a magyar jogtörténetben, a korai kodifikáció elmaradását, a kommentáriumok ezért konstatálható hiányát, az egyetemi jogászképzés fejletlenségét, a büntetőjogi tudományosság gyengeségét, a szaktudományos sajtó kései kibontakozását, az osztrák jog befogadásának erőltetett kormányzati programját.

A kodifikációt fölvezető jogforrástani rész meghatározója a szerző megállapítása, miszerint a jog nem ismerhető meg a Corpus Juris Hungarici oldaláról, mert annak fő teste a consuetudo. (Ez a sommázat amúgy a nem jogtörténész [tehát szakjogász, történész és laikus] kutakodások egyik legfőbb kritikáját adja.) Ebben egyébként a szerző egy nagy elkötelezettsége jelenik meg, amely újra és újra felbukkan a mű egészében: lehetőleg minden rész kérdést (jelen esetben a téma szempontjából jellegzetesen mellékes közjogi/alkotmányjogi jogforrás-típusizálást is) a lehető

legalaposabb, legmélyebb és legteljesebb módon dolgoz-
zon fel.

A munkának a büntetőjogi kodifikáció előzményeit a Ferdinandeától az 1843. évi javaslatcsomagig terjedő történetét feldolgozó hányada kiváló összefoglalás, és akár tankönyvszövegnek is beillő tisztaságú ismertetés. Jó megoldás a kormányzati és a rendi koncepciók összevetése, mely jól illusztrálja a rendi oldal hosszú ideig tartó ötletelenségét és koncepciótlanságát, hogy azután a harmincas-negyvenes évek nagy szellemi és szaktudományos robbanását állíthassa ellenpontként a fókuszba. Hasonlóképpen ír a tagolt liberális oldal és a konzervatívok álláspontjainak összevetéséről.

A kodifikációs viták önként kínálták az argumentáció színtereinek feltérképezését, a jogi és jogtudományi polémiák lehetséges tereinek illusztratív bemutatását. Ez a feladatvállalás a második fejezetben (a büntetőjog és közvélemény kapcsolatával, a sajtónak a modern büntetőjog kialakulásában játszott szerepével foglalkozó részben) teljesül. A szerző kutatási eredményként összegezte, hogy hiányzott a magyar szaktudományos sajtó.

A fenti állítások tükrében jogosan teszi fel a szerző a kérdést (amely persze nem alapvetően a kitűzött cél sodrába vág, de színezi azt), hogy ti. „*honnan és hogyan jutottak el a legfrissebb anyagi jogi elvek, eljárásjogi elméletek és büntetőjogi koncepciók*” a praxisba, a társadalom széles rétegeihez, ha a szakirodalom sajtóhátere még nem bontakozhatott ki. A lehetséges válaszok egyike természetesen a *Pesti Hírlap*, amelyről azonban tudjuk, hogy semmiképpen sem tekinthető szaklapnak. Céljánál (politikai mozgósítás), jellegénél (széles körű tájékoztatás) és eszközénél (szórakoztatás) fogva persze alkalmas volt arra, hogy az átmenetileg politikaiavá formált jogi kérdéseket (büntetőjogi szankciórendszer megváltoztatása) közvetítse a mind politikaiabbá váló társadalomnak. Semmiképpen sem szabad abba a tévedésbe esnünk (amit persze a kiválóan feldolgozott cikkek alapján a munka könnyen megenged), hogy a temérdek megidézett írás, értékelés, híradás és „érdekesség” alapján az újságnak akár csak büntetőjogi színezetére gondoljunk. A *Pesti Hírlap* egy kiválóan szerkesztett, reformpárti hírlap volt, amelyben helyet kaptak mindazok a reformkérdések, amelyeknek megvalósítását valami okból a liberális ellenzék zászlajára tűzte. S a negyvenes évek első felének ellenzéki kommunikációja jellegzetesen büntetőjogi köntösbe burkolta a társadalmi átalakulás néhány fontosabb kérdését, köztük a jogegyenlőség akkor felvethető mértékű megvalósítását.

Azt azonban hozzá kell tennünk a szaksajtóról szóló sommás végkövetkeztetéshez, hogy jóllehet a folyóirat típusú szakmai sajtótermékek valóban elhanyagolható számban és egyenként általában rövid ideig szolgálták a büntetőjogi kodifikáció ügyét, a sajtó egy másik, fellendülő formája, az esszéirodalom, a kisterjedelmű tanulmányok füzetes közzététele azonban lehetőséget biztosított a szakmai polémiára. Részben a kodifikációs kérdések országgyűlési vitái, részben a Magyar Tudományos Akadémia pályázata, részben pedig szerzőink nyugat-európai úti élményei arra ösztönözték a hozzáértőket, hogy gondolataikat egy cikk terjedelménél részletesebben is kifejtse.

Gondoljunk Balla Károly, Csatskó Imre, Eötvös József, Lukács Móric, Pulszky Ferenc, Szalay László, Szemere Bertalan, Szokolay István, Sárváry Jakab büntetőjogi munkáira, s közben ne feledkezzünk meg az egész magyar szellemi életet megmozgató *Kelet Népe*-vitára, melynek egyik oszlopa volt a büntetőjogi (leginkább büntetési, büntönügyi) vonulat. A reformkorban pedig érzékelhető az akadémiai szféra feltámadása is: Bodó, Gochetz és Huszty után tankönyvvel jelentkezett Vuchetich, Fabriczy, Kassay, Szokolay és Szlemenics is, akik már nem a tiszta képzetű jogi tankönyvek hazai jogot összefoglaló felfogását követték, hanem a korszerű európai szakmai eszméáramlatok (nem túl markáns, de megjelenő) szintetizálására is kísérletet tettek.

Az viszont kétségtelen, hogy a korszakra vonatkozóan „*a magyar büntetőjogi szakirodalom teljes körű, minden forrástípusra – ezen belül a sajtóra is – kiterjedő feldolgozása még nem történt meg, annak ellenére, hogy ez tekinthető a reformkori büntetőjogi gondolkodás legkönnyebben feltárható forráscsoportjának*”. Ez a teljesen helyénvaló következtetés magától értetődő folytatást rejt: ez lenne a következő lépcső a kutatásokban. Bató Szilvia e munkájában ennek a folyamatnak csupán első lépését tette meg. Azzal is egyet lehet érteni, hogy a magyar büntetőjogi törekvéseket (a maguk feltáratlan mivoltában akár) csak valamihez viszonyítva lehet értékelni, ennek okán fejlettségét vagy fejletlenségét viszonyítási ponthoz kell kötni. Ennek pedig legkinálkozóbb eleme a külföldi (első sorban nyugat-európai) tendenciák felhasználása; azokkal összehasonlításban kell minősíteni a magyar helyzetet. Nem véletlen tehát, hogy szerző a büntetőjogi szakirodalom pontos definíciójának hiányában a nyugati (osztrák, német) tipológiát hívja segítségül a szakirodalmi források bemutatásához. Eszerint a kézikönyv – kommentár – monográfia – szakkikk kategóriákkal operálva próbálja jellemezni a magyar állapotokat. (Szomorú végeredmény: a kézikönyvek „helyett” tankönyvekről kellett beszámolnia, a kommentárirodalom teljes hiányát kellett regisztrálnia, a szakfolyóiratok ugyancsak teljesnek tekinthető ínségével. A monográfiarodalom pedig féloldalasan fejlődött: szinte kizárólag büntönügyi problémákkal foglalkoztak a szerzők.) Ennek eredményeképpen jutott arra a megalapozott következtetésre, hogy a diskurzus eszközzé a napilapok váltak, amelyek oroszánrészről vállaltak a reformkorban megjelenő és kiszélesedő politikai közvélemény alakításában.

A büntetőjog *Pesti Hírlap*béli megjelenésének kutatástörténetét áttekintő fejezet alátámasztja a szerző meggyőződését, hogy a joghistoria feltűnően keveset foglalkozott ezzel a területtel. Míg a történeti szakirodalomban Gerő Andrásról Szabad Györgyön, Hermann Róberten, Dobszay Tamáson, Pajkossy Gáboron, Varga Jánoson, Diószegi Györgyön, Kósa Csabán, Urbán Aladáron, Závodszy Gézán és Völgyesi Orsolyán át Kosáry Domokosig történészek tucajainak volt célpontja ez a témakör, a jogtörténeti szakirodalomban a nem joghistorikus, tételes jogász Fayer László, Dombóváry Géza, Sándorffy Kamill és Finkey Ferenc mellett csupán néhány név árválkodik a jogtörténeti körből. Sík Ferencnek Kossuth életpályája kapcsán tett néhány megjegyzésén, Degré Alajos recenzióján és Rác

Lajos ismertetésén túl alig akad érdemleges munka. Ez a tudománytörténeti áttekintés önmagában is alátámasztja a szerző munkájának szükséges és érdemes mivoltát.

A munka önálló, hallatlanul szorgalmas és alapos kutatást bizonyító részei a *Pesti Hírlap* 365 számának minden rovatra kiterjedő, a legkisebb megjegyzést is figyelemmel kezelő, szisztematikus elemzését tartalmazó két hatalmas fejezete. A harmadik, amely rovatszerkezetben, a negyedik pedig, amely a büntetési rendszer szisztematikus szerkezetében tárgyalja a hírlapban írottakat. „A büntetésekkel összefüggő hírek a *Pesti Hírlap* rovataiban” című III. fejezet a *Pesti Hírlap* szerkezetében, típusonként és rovatonként veszi sorra az újság egyes részeinek információit, értékelő írásait és híradásait. A szerző tartalmi szempontból megkísérelte tipizálni az egyes rovatok funkcióit. Például a vezércikk programot adott, az „értekező” a tudományos közleményeknek adott teret, a megyei rovat adatbázisul szolgált, a külföldi beszámolók mutatták a modernizáció útjait s így tovább. Ennek a felbontásnak tükröként rajzolta meg szerző a büntetéstani kérdések közvetítését.

Bató Szilvia alaposságának bizonyítéka a vezércikk rovat kapcsán elvégzett vizsgálódása arról, hogy vajon hány vezércikket is írt Kossuth Lajos. (Ez megadja egyébként a felvezető hangot a szintén nem jelzett, mellékkérdésként kezelt, de konklúzióhoz vezető azon kérdésben, hogy túl a *Pesti Hírlap* általános mozgósító szerepén, magában a büntetőjogban milyen szerepet játszott Kossuth Lajos, vajon a kodifikációra ösztönző mozgalom részesévé vált-e ezáltal.) E fejezetben a szerző az egyébként nem kitűzött, sőt kifejezetten bekorlátozott sajtótörténeti kalandozásának is engedhet, s túl a szoros értelemben vett büntetés-történeti elemzésen, feszegethet olyan kérdéseket is, hogy például tulajdonképpen mire is való a vezércikk az újságban.

A *Pesti Hírlap* büntetőjogi tárgyú cikkeinek áttekintése nem csupán tartalmi adatszolgáltatást jelent az olvasónak, jóval túlmegy ezen. A szerző pontos statisztikai adatokkal szolgál az egyes témák „népszerűségéről is.” Vezércikkeiben Kossuth Lajos három alkalommal említette a halálbüntetést, nyolcszor a testi büntetést és tizennyolc alkalommal a börtönügyet.

A rovatszerkezetes áttekintés arra is jó, hogy az olvasó tájékozódjon a megjelent hírek tartalmi szóródásáról, vagyis mit fed a „büntetőjogi jellegű” kifejezés. Nem mindegy például, hogy arról számol-e be, elhunyt Desseffy Alajos, a büntetőjogi bizottmány tagja, vagy az Akadémia valamelyik üléséről tudósít, netán bűnügyi tudósítás-e az információ. A megyei, városi és törvényhatósági levelezés nyilván inkább a helyi tudósítók megszólalását biztosította helyi aktualitások alapján, mintsem érett szakmai polémiát. És így tovább.

Ennélfogva állítható, hogy a mű érdemi része nem ez, hanem a IV. fejezet, amely a „Büntetések a *Pesti Hírlapban*” címet viseli. Itt csoportosítja ugyanis a szerző az előző fejezetben felemlített írásokat a büntetések elvi és rendszerszerű szerkezte szerint. Terminológiai kérdéseket taglal, alapelveket sorol és a konkrét büntetési nemekre vonatkozó véleményeket összegzi, elemzi és vonja le következtetéseit. Ebből a részből az olvasó pontosan meg-

ismerheti a vélemények alapján a korabeli közhangulatot, a reformeszméket, a törekvések irányait és a hivatalos lépéseket is. S itt illusztrálja a szerző legplasztikusabban a politikai és jogi kérdések összefonódását: mit jelentett a büntetőjogi értelemben vett törvény előtti egyenlőségről szólni a rendi jogegyenlőtlenség rendszerében, miként jelent meg a preventív gondolkodás a megtorlásos felfogással szemben, a nulla poena sine lege elve miként próbált utat törni a praxis vezérelte büntetőjogi gondolkodásban. Különleges adalék a munkában a büntetés jogalapja és célja körüli gondolkodás, valamint az abszolút és a relatív elméletek megjelenésének dokumentálása. Ezzel összefüggésben izgalmas olvasmány a reformkori politikusoknak a büntetés céljáról vallott nézeteinek összefoglalása Zsedényi Edétől Szentkirályi Móricig. S bár a szerző arra a következtetésre jut, hogy a lap politikai mivoltából adódóan nem alkalmas elmélyült tudományos értekezések közlésére és az ehhez kapcsolódó viták lefolytatására, mégis érzékelhető a hírlapban a büntetőjog-tudomány fejlődési tendenciáinak magyarországi megjelenése.

Recenzensnek – személyes okokból is, kutatási területe okán – legkedvesebb terepe a büntetésekről szóló elemzés. Ennek különleges hangsúlyt kölcsönöz, hogy az 1843. évi anyagi jogi javaslatban az előkészítő bizottság mellőzte úgy a halálbüntetést, mint a botbüntetést (testi fenyítés) szankció nemét, amelyek eltörlésének a késő rendi társadalomban szinte már-már érthetetlenül könnyű diadala egyik magyarázatát leli a *Pesti Hírlapban* is visszatükröződő liberális érvrendszerben. A szabadságvesztés-büntetés Kossuth hírlapjában ugyan 253 hírben szerepelt (mint a szerző bizonyítja), de az idevágó híradások büntetéstani szempontból alig értékelhető információkkal szolgálnak.

A reformkori büntetőjogi szakirodalomnak – legyen annak megjelenési helye politikai lap, divatlap vagy enciklopédikus gyűjtemény – különleges feladata volt a magyar szaknyelv fejlesztésében. Ugyanis (miként az a nyelvújítás históriájából ismeretes) a latinról magyarra átváltó hivatalos nyelv hihetetlenül nagy gondokkal küszködött a jogi szakterminológia kapcsán. A harmincas esztendőök voltak a magyar jogi szakterminológia kialakításának és elterjesztésének éveit, amit kiválóan illusztrál a szerző számtalan idézete a *Hírlapból*, amely a csetlő-botló szóhasználatot tükrözi.

Támogatandó a szerzőnek az az állítása, mellyel – elmentében több jogtörténésszel, köztük Hajdu Lajossal is – világosan leszögezi, hogy a büntetések rendszeréről beszélni ebben a korszakban anakronizmus. A szokásjog általánosan érvényesülő korszakában, a törvények peremhelyzetének (és a consuetudo általi megmagyarázásban, pótlásában, lerontásában játszott szerepének) tudomásulvétele nem vezethet más eredményre, mint hogy hiányzott a tervezett és szervezett rendszer (különösképpen a korban, Európában általánosan elfogadott büntetési rendszerfogalom szerint). Ismertetése tehát csak kaleidoszkopszerű, jellegzetességeket összefoglaló és körvonalzó ábrázolás lehet csupán. Olyan, ma általános szempontoknak pedig, mint fő- és mellékbüntetés megkülönböztetése, még homályosabban és óvatosabban lehet helyt adni.

A büntetési nemek egyenkénti taglalása izgalmas és szórakoztató olvasmány. A halálbüntetés körül fortyogó korabeli indulatok összegzése azért, mert az abolicionisták hazai felbuklását, a polgári szellem jegyében elmarasztalt rendi-feudális büntetési praxist kritizáló, s az új, korszerű és filantróp büntetési modellt szorgalmazó hangok kórusát illusztrálja. A polgári értelemben vett szabadságvesztés-büntetés egyfelől mint a halálbüntetés és a megalázó testfenyítő büntetések helyébe lépő új jelenség, másfelől mint a törvény előtti egyenlőség politikai szimbóluma uralta a büntetéstan viták terepét. A két büntetési nemmel kapcsolatban egybegyűjtött érvek, ellenérvek és információk szemléletes körképet adnak úgy a magyar büntető igazságszolgáltatás korabeli állapotairól, miként az új eszmék magyar és rendi interpretálásáról. Ezzel kapcsolatosan érdemel különös figyelmet még a „Helyi kezdeményezések” cím alatt összefoglalt híryanag. Mint ismeretes, az 1843/44. évi büntető javaslatok kudarcra az országos büntetőjogi (büntető perjogi és börtönügyi) reformot is elnapolta, de a másfél évtizedes polémia nem múlt el nyomtalanul, s a helyi gyakorlatban (ahol a consuetudinális praxis lehetővé tette a módosításokat központi támogatás nélkül is) sorra regisztrálhatta a szerző a megújítási kísérleteket a nem nyilvános fenyítések intézményesülésétől a megyei börtönalapítási és építési kísérletekig.

A dolgozatnak különleges erénye aprólékos precizitása és pontossága. Logikus vonalvezetése nem hagy hiányérzetet az olvasóban. Megállapításai a helyén vannak, szisztematikus gondolatmenete nyomán a dolgozat a teljességgel kacérkodik. Bató Szilvia módszertani döntése, hogy ti. minden általa fontosabbnak tartott fejezet-fejezetrész végére összefoglaló összegzést készít, jól szolgálja az olvashatóságot és a munka folyamának követhetőségét.

A feldolgozott hatalmas szakirodalom csoportosítási technikája érdekes. Több száz munkát válogatott szét szerzője publikálásának kora szerint: függetlenül műfajától (hogy ti. tankönyv, kézikönyv, esszé vagy pamflet-e a vonatkozó írás) „forrásokra” és „irodalomra” osztja a felhasznált munkákat. Forrásnak tekint minden művet, amely

a polgári átalakulást megelőzően született: így a vizsgált évek után publikáltakat is, függetlenül attól, hogy szolgálhatott-e adalékkal Kossuth *Pesti Hírlap*béli tevékenységéhez, avagy sem. Így Kassay Adolf büntető magyar jogtana, Kemény Zsigmond *Kodifikáció és történelmi oskolája*, Lukács Móricz *Büntetőjogi theóriák* című munkája, vagy Szalay László *Publicistikai dolgozatai*.

A szerző meggyőzően bizonyítja munkájában, hogy a szakajta alakulása (mely a büntető jogtudomány fejletlensége és a fizetőképes kereslet okán fejletlen maradt) és a kodifikációs sikertelensége között szerves kapcsolat volt. Ennek okán a jogi szakkérdések alternatív fórumokon jelentek meg, a negyvenes évektől a politikai sajtóban, amelynek zászlóshajója a *Pesti Hírlap* volt. A politikai vitává átlényegült büntetőjogi kodifikációs polémia nem hátráltatta a büntetőjog modernizációját, hanem kifejezetten gyorsította a folyamatot, beleértve a magyar büntetőjogi szaknyelv kimunkálásának nagy feladatát is. Szisztematikus áttekintésben elemzi a *Pesti Hírlap* híradásait és információs bázisát, rovatonként és a büntetések sorrendjében sorolva elő a bizonyítékokat, s támasztva alá előbbi megállapításait. A szerző megkérdőjelezte azt a közismert jogtörténeti toposzt, miszerint Kossuth Lajos a *Pesti Hírlap* segítségével a büntetőjogi kodifikációt befolyásolva előkészítette volna a halálbüntetés eltörlését. A szabadságvesztés-büntetésre vonatkozóan pedig igazolta azt a tényt, hogy bár az új, korszerű büntetési nem ismertetése és vitája Kossuth lapjában igen széles teret kapott, de büntetéstan szempontból értékelhető információk igen szűk körűek. Összességében pedig a *Pesti Hírlap* „nem tett mást, mint a hagyományos rendi nyilvánossági fórumokon zajló vitákat közvetítette az olvasóközönségnek”. Figyelemre méltó azon konklúziója, miszerint „megkockáztatható a feltevés, hogy az 1843. évi javaslatok országgyűlési bukása nem kizárólag a kormányzat 'intrikái' vagy a főrendek 'maradisága' miatt következett be, hanem esetleg már előre „kódolva” volt a kodifikáció történetében.

Mezey Barna

Őr-könyvek – sine ira et studio

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor:
Majd' halálra ítélve. Dokumentumok Mindszenty József
élettörténetéhez.
Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2008, 1389 p.
ISBN: 978 963 9722 48 4

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor: Szeizmográf
a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése
az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956–1971.
Hamvas Béla Kultúrakutató Intézet, Budapest, 2010, 346 p.
ISBN 978 615 5039 010

A közelmúltban megjelent két új kötet gyarapítja a ma már könyvtárnyinak mondható Mindszenty-irodalmat: Somorjai Ádám OSB–Zinner Tibor: *Majd' halálra ítélve. Dokumentumok Mindszenty József élettörténetéhez* és Somorjai Ádám OSB–Zinner Tibor: *Szeizmográf a Szabadság téren – Mindszenty bíboros levelezése az USA elnökeivel és külügyminisztereivel 1956–1971* című könyve.

Mit is tartalmaznak a kötetek?

A *Majd' halálra ítélve* című, igen vaskos kötet 1389 oldalon 377 forrást közöl (+ CD-ROM-on további 62-t) – egy nagy ívű bevezető tanulmánnyal.

A források – egy részük első közlés, más részük más kiadványokból már ismert – megkérdőjelezhetetlenül